

2020-13 Rubrique **PARLAM GASCON** [J.-J. Fénié] **N° 1076 (n°1078 papier)** pour lundi 30 mars 2020 en page « Loisirs » ou – Coronavirus/Covid-19 oblige – sur la page Internet de **Sud-Ouest (Landes)**.

Contenu en bref : Confiner et autres mots. Une hisoire de peste et de médecine. Temps difficiles.

Lo bon mot. Tot lo monde demòra a l'ostau. En principi. Lhevat los qui contunhan de tribalhar, e mèmes de machar com pècs per assegurar suenhs e quitament salvar malauts a l'espítai, per har lo pan de cada jorn, per laurar las tèrras e preparar las futuras crubadas o tot simplement per transportar çò que cau dens los supermercats o dens las usinas qui ne son pas enquèra barradas. Las gents qu'an obligacion de demorar "confinats", çò disen oficiaument. Format sus "fins" o "hins" (com lo vilatge landés de "Hinx" o com lo microtoponime "Croix-d'Hinx", entre Pierroton (quartier de Cestàs) e Marcheprime, sus la rota d'Arcaishon. Lo permèir sens de confinar qu'es "estar tanhent", "confrontar" o "tòca tocant". Qu'es bien lo cas d'ic diser, sustot quan son pròishes de "Toctoucau (probablement desformacion de "Tòca tocant"), quartier bien coneishut de Cestàs. Dens los vielhs papèrs deus notaris que tròban frequentament les vèrbes "confrontar" o "confinar" per designar las proprietats vesinas. E, sovent, es present dens la toponimia lo nom "hita" (pèira hicada, plantada en tèrra, per bornar, per servir de "tèrmi", de limita). D'on los noms de lòcs o de familha "Lahitte, Lafitau (lahitau), Lahiton o Fitau. Totun, dens lo sens uei generalizat pr'amor d'ela situacion sanitària, confinar que vòu diser "estar embarrat", "acantonat", "demorar encabanat", "encaujat" o "engabiat" (deus mots "cauja" e "gàbia", sinonims de "preson"). Efectivament las sortidas e l'aire de l'esplanduda, deu gran libran, son un chic limitats. S'i cau sosmèter entà limitar l'expansion, l'espandiment de la malaudia. **Pèsta e medecina.** En aqueth temps de pandemia e d'embarrament forçat, que tornan a la lectura. Com un reclam a l'actualitat, que poderètz léger "La cèrca de Pendariès" de l'escrivan lengadocian Max Roqueta (1908-2004). Vadut a Argelièrs, au miei de las Garrigas, aqueth metge de formacion qu'estó marcat per la mort de la soa mair, gahada per la gripa espanhòu en 1918. En parallèle dab lo son mestier de medecin exerçat a Montpelhèr, qu'escrivòt ua òbra abondosa (poesia, novèlas, romans, teatre). Daubuns que'u considèran com un escrivan occitan mager. Publicat en 2000, lo son roman "La cèrca de Pendariès" es escriut den sua lenga simpla e pla mestrejada. Qu'es lo jornau secret d'un metge (medecin) montpelhierenc deu miei deu sègle XVI. Aqueth doctor qu'a naturaument coneishut lo Francés Rabelais qui avè hèit los sons estudis dens lo capdulh deu Lengadòc on la Facultat de Medecina es la mei vièlha de tosas. En aquera epòca de las granas descobèrtas e de la Refòrma, hòrt de causas començavan de's passar tanben dens las sciencas. Mès la Glèisa e sustot l'Inquisicion èran aquí. Coneisher los mistèris deu còs uman n'era pas aisit, percé èra interdit de har la disseccion deus cadavres. Calèva s'escóner e ic har dens lo mei gran secret, pr'amor de las gens d'arma e deus escusa-pèt qui podèvan vos har embarrar. Com a l'Edat mejana la pèsta, a còps, trucava hòrt, qu'estossin poderós o dens lo coarrèr. Aquera "Cèrca" (quèsta, recèrca) que's presenta com un jornau divisat en 88 jornadas, vos ten en alen e vos torna plaçar dens los casaus, las vinhas e los mas de las campanhas lengadocianas deu debut deus Temps Modèrnes. Que veden ací que lo Max Roqueta coneish hòrt bien e lo son parçan montpelherenc e l'istòria de la medecina. Per lo public gascon la lenga emplegada es simpla. De mon punt de vista qu'i a ua volontat de har brac, mès eficaç que rapèla l'estil deu Roergàs Joan Bodon. "La cèrca de Pendariès", qu'estó editat per « El Trabucaire ». Qu'exista tanben en arrevirada francesa (www.max-rouquette.org/). **Las mascas son partits.** D'un punt de vista de la tradicion religiosa – crestiana, qu'entenon – qu'em dens lo temps deu Quarèsme (quaranta jorns davant Pascas), periòde de june o quitament de privacions. Dens l'economia anciana, qu'era tanben lo temps de las magrèras, quan cau har la junta, se restrénher un chic davant lo temps de las permèiras crubadas de la prima. D'un biaish certan, la societat anciana, fortament rurau, qu'avè lo sens de la mesura, de l'estauvi, de la prevision. Es qu'aurèn passat l'òsca, uei, dab l'entrada dens la societa de consomacion, un chic pèga, dont veden adara las malahèitas? Quauquas jorns a, que calè crànher lo jutjament deu Carnaval mes adara, mentre que los mascas son partits, las causas que son devienudas seriosas...

Jean-Jacques Fénié

Foto JJF: Portavan mascas d'aquera traca per s'emparar de la pèsta.